

Disertační práce

Adély Petruželkové

Sebrané spisy Jana Patočky jako ediční problém

Téma, které si zvolila Adéla Petruželková, není v žánru disertačních prací nikterak obvyklé, i když o potřebnosti a aktuálnosti podobně zaměřených textů dnes jistě není pochyb. Po období, kdy převládal v edičních otázkách normativní přístup, můžeme zaznamenat různé typy komentovaných tzv. čtenářských nebo vědeckých edicí. Bohužel se jim nedostává příliš pozornosti. Již proto je třeba přivítat tak zasvěcenou práci o historii vydávání filosofického díla Jana Patočky, kterou předkládá Petruželková. Tím více, že jde o pojednání o edicích, jejichž první verze v letech osmdesátých byly součástí intelektuální oponentury komunistické „normalizace“.

Autorka podrobně popisuje různé pokusy uchovat Patočkovy tehdy pronášené projevy, některé bylo dokonce nutno rekonstruovat z jednotlivých zápisů posluchačů. Tuto práci mohli vykonávat pouze žáci Jana Patočky a již tím byly poznamenány další projekty, jejichž cílem byla edice, která měla obsáhnout celé filozofovo dílo. Základ předkládané práce tvoří srovnání dvou velkých edic – tzv. Archivní soubor (od roku 1977 vyšlo 27 svazků) a Sebrané spisy (vycházejí od roku 1996). Autorka uvádí nejrůznější peripetie, které provázely složitou realizaci Archivního souboru, ať již šlo o koncipování jednotlivých svazků nebo o jejich technickou podobu. Minucióznímu popisu by jistě svědčilo jasné rozdělení jednotlivých okruhů různých aktivit. To se týká, i když v menší míře, také pojednání o Sebraných spisech. Přemíra na sebe vrstvených detailních zjištění, jistě pro zkoumaný předmět závažných, tak trochu zastiňuje problém koncepčního rozvržení obou edic. U Archivní edice jednotlivé svazky vznikaly jaksí za pochodu. Předcházely sice úvahy o smyslu edice, vymezení tematických okruhů, hledání možnosti prezentace textů nejrůznější provenience (tištěné texty, překlady, zaznamenané neautorizované přednášky, rukopisy atd.), ale to jen otvíralo stále nové otázky, které museli řešit editoři Sebraných spisů. Dovídáme se podrobnosti o několika edičních návrzích, které přes všechny dílčí rozdíly se shodovaly v tematicko-chronologickém rozčlenění. Základní otázkou nad každou edicí je určení pozice editora, který vždy předkládá nějaký výklad díla - vytvářením souborů textů, vztahem k textům nevydaným, volbou typu komentářů, odkazy na souvislosti tematické, věcné, žánrové, látkové atd.. Edice Patočkových Sebraných spisů (ostatně podobně tomu bylo již v Archivním souboru) se opírá o interpretaci

Patočkova díla jeho žáky. Koncipovat obsáhlé spisy jako generační, skupinový, žákovský, filosoficky fundovaný projekt vede předem k problémům, které v praxi přináší nevladatelné potíže. Představa, že lze vyčlenit jednotlivé oblasti, tvořící ohraničené celky, se zakládá na apriorní eliminaci řady textů, které prostě stojí jakoby samy o sobě, o eliminaci historického klíče k čtenářově interpretaci. Snad se dá s úspěchem realizovat „tematické členění“ (co však rozumíme tématem?) na ploše výboru, který může být svědectvím o setkání dvou osobností – autora a editora, ale koncipovat takto rozsáhlé spisy? Pro autorku neříkám nic nového, ale její vztah k této otázce má na různých místech odlišný akcent. „Ačkoli tematické členění Sebraných spisů se nám jeví jako v zásadě rozumné, ne pro všechna období v Patočkově díle je stejně opodstatněné...“ (s. 114). „Dosud totiž vzniká zdání, že uspořádání svazků odpovídá struktuře díla, že je motivováno vztahy, které jsou dílu inherentní. Ve skutečnosti je to jen určitý klíč ke zpřístupnění díla čtenáři, jež editoři považovali za nejuniverzálnější, nejsrozumitelnější...“ (s. 174). Řešení problému by si vyžadovalo soustředit argumentaci v samostatné kapitole. Už sama skutečnost, že editoři nerespektují knižní soubor, Patočkou uspořádaný, otevírá podstatný problém - bagatelizace spoluúčasti dějinných kontextů na filozofově tvorbě.

Práce Adély Petruželkové se dotýká mnoha dalších problémů. Poučné jsou partie o překladech Patočkových textů: „Na tomto poli vznikla ta nejzajímavější, s Archivním souborem nejvíce kontrastující ediční řešení, která překročila rámce dané tematickými a chronologickými kritérii. Rozbíhavost a nezavršenost Patočkova fenomenologického díla jako by zahraniční editoři vnímali spíše jako inspiraci než svízel“ (s. 76).

Práci doporučuji k obhajobě.

Doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc.